

Skoleudflugter på Tåsinge

fortalt af gamle elever

Tåsinge var før de to centralskolars tid ind-delt i en lang række små skoledistrikter: Troense, Eskær, Bregninge, Lundby, Vornæs, Bjerreby, Søby og Vemmenæs. Til hvert skole-distrikt hørte der en forskole oftest med en lærerinde som lærer og en »hovedskole« med en lærer, hvor eleverne gik de sidste fire år.

Et af skoleårets højdepunkter var den årlige udflugt i hestevogn, - charabanc eller jumppe.

Hver eneste tøsing over en vis alder har minder fra disse skoleudflugter, og »Tåsinge Årbog 2002« har med nedenstående bidrag ønsket at mindes disse begivenheder i skoler-nes liv, som forsvandt med automobilismens gennembrud fra midten af 1950-erne.

Udflugten - skoleårets højdepunkt

Albert Mohr Lolk, f. 1913-10/05 fortæller fra sin tid som skoledreng i Frederik Juels skole 1920-27:

Når skolen skulle på tur til Skovballe eller Vemmenæs, kørte gårdmændene for skole-børnene, men min fader kunne desværre ikke hjælpe andre, da hans vogn var fyldt op af kone og egne børn.

Nogle dage før kom charabancen frem. Eftersom den kun blev brugt en eller to gange om året, altid i sommerhalvåret, stod den bagest i den lange vognport.

Så tog vi fat på selve vognen: den skulle vaskes og tørres, hynderne bankes, forlæderet og messingknapperne, som holdt det, pudses. Hestenes seletøj skulle pudses, og det var strengt nødvendigt, fordi vore heste var arbejdsheste og kun havde et sæt seletøj. Hestene selv skulle have en omgang med saks og børste.

Vi børn var vant til at bestille noget, så vi fandt det helt naturligt at hjælpe til med forberedelserne. Det var mor, der sørgede for madkurven, og far, der lagde hånd til tømmerne.

Henry Poulsen, Strammelse, fortæller fra sin skoletid i Vornæs skole 1927-34:

På udflugtsdagen samledes alle ved Vornæs skole, hvorfra turen startede. Vi havde islænderhoppem »Lise« for jumpen, hun fulgte med lethed de større heste, undertiden så ivrigt, at den næsten løb ind i den forankørende vogn.

Udflugten gjaldt altid Skovballe Kro, dog med lidt variation i den kørte rute. Et festligt indslag på turen var musikken, der var med den første vogn. Musikerne var Knud Jensen, Strammelse og Rasmus Skov, Gesinge.

Jeg husker ingen uheld under udflugten, men har hørt, at Aksel Svop har oplevet, at den ene line i tømme sprang, hvorved hesten blev trukket så meget til siden, at vognen væltede i grøften, uden at der dog skete større skade.

Efter ankomsten til kroen blev hestene fraspændt og opstaldet. Far havde altid islænderen opstaldet hos Herman, der boede i en mindre ejendom tæt ved kroen.

Hans Marquardsen, skoledreng fra Søby skole i årene 1928-35, fortæller:

Som børn i en håndværkerfamilie havde vi ikke eget hestekøretøj og måtte derfor »places« i vogne hos andre, hvor der fandtes ledige pladser.

Det var også en ære at komme til at køre

for skolelæreren og hans familie, og jeg erindr-
der, at der i Søby skole oftest blev bragt bud
fra en af elevernes forældre: »Vi skulle spørge
fra far, om I ville køre med os!«.

Udflugterne gik gerne til Vemmenæs eller
Skovballe, kun en enkelt gang var målet
Bregninge Bakker, hvor man tumlede sig her-
ligt i det fine område. Søby skoles elever kom
jo fra det flade land på Tåsinges sydlige del, så
bakkerne i Bregninge var jo noget helt andet.
Her fandtes også et ishuse ved siden af det
gamle sprøjtehus, som lå hvor slugten går ind
i bakkerne. Men drengene rutchede så ivrigt
ned ad de stejle skrænter, at buksebagen blev
slidt ud af det pæne tøj - og succesen blev
aldrig gentaget!

I 1936 eller 1937 blev der arrangeret en 3-
4 dages udflugt til København for skolens
ældre klasser, formentlig i forbindelse med
»Provinsbørns ferieophold i København«. Og
jeg fik lov til at komme med, skønt jeg på det
tidspunkt var konfirmeret og udskrevet af
skolen. Vor indlogering skulle vist have været
på fregatten »Jylland«, men blev i stedet ænd-
ret til en skoles gymnastiksal. Herfra gik vi
byen rundt og besøgte museer og seværdighe-
der, Zoologisk Have, Carlsberg bryggeriet,
Tivoli, Glyptoteket m.v., sammen med en
lokal guide, der fulgte med os rundt hver dag
i København.

*Erik Hansen, f. 1926-23/04, skoledreng fra
Bjernemark 1933-1940 fortæller:*

Spændingen steg alt som dagen for den
årlige skoleudflugt nu nærmede sig. Dagen
før drog vi over og lånte vor genbo, Julius
Madsens charabanc, fik den vasket og banket
støvet af hynderne. De lette Oldenborgheste
blev striglet ekstra godt og fik manker, haler
og »sokker« klippet. Jeg tror, at de også for-
nemmede, at de skulle ud på noget særligt.
Det var oftest de to gamle heste, der blev
spændt for til denne tur, da de gik så godt i
spand. Det var iøvrigt min fars store lyst at
køre med dem, og han har sikkert også glæ-

det sig til turen, selv om han tit var træt i
armene af at holde tilbage på de ivrige heste -
navnlig på hjemturen. Men selv efter at jeg
var blevet konfirmeret og udskrevet af skolen,
fortsatte han med at køre for familien lærer
Andreasen enkelte år i 1940-1945.

Det var skik og brug, at hvor der var ledig
plads i vognene, kom de med, som ikke hav-
de et køretøj selv. Jeg mindes dog et enkelt år,
hvor Alfred Priisholm fra Gyldenmose abso-
lut ville cykle, endda på hans fars cykel, der
var så stor, at Alfred kørte hele vejen ud og
hjem med det højre ben ind under stangen
for at kunne træde den - noget af en bedrift!
Han ville ikke opgive trods mange opfordrin-
ger til at få en plads i en af vognene.

Fra min skoletid husker jeg kun to udflug-
ter, nok for de ældste klasser, som gik uden-
for Tåsinge. De blev foretaget med tog og
vognmand, den ene gang til Fåborg og
Svaninge Bakker, den anden gang til
Tommerup og Frøbjerg Bavnehøj.

Ellers var det altid med hestekøretøjer og
her på øen.

Dagen kom, og alle vogne mødte ved
Bregninge skole over middag, måske ved 2-
tiden. Målet for turen var fastlagt i forvejen
og var enten Vemmenæs eller Skovballe. Vi
ville nu helst til Skovballe, der var en god
have at lege i og med god læ for alle vinde,
men skoven og stranden tiltrak sig også
opmærksomheden.

Hos de nærliggende husmænd og gård-
mænd var der på den tid af året gode mulig-
heder for at få hestene opstaldet, da deres
egne heste var på græs. Dette var der som
regel truffet aftale om i forvejen.

I Vemmenæs var de nærmeste stalde kro-
ens egen og »Færgegaardens«, de øvrige land-
brug lå noget længere væk i selve Vemmenæs
by. Jeg tror endda, at min far kørte til sin bror
i Ny Bjerreby og spændte fra, og dér lånte en
cykel for at komme tilbage til kroen.

Med fint vejr var det også en god oplevel-
se at være ved Vemmenæs Kro, hvor salen var

Ejner Hansen fra Nørreskov med køretøj og passagerer på vej til Lundby skole.

Gustav Rasmussen og familie ved Sophie Frederikke Vej 2, klar til udflugten.

i en træbygning på den anden side af vejen, der førte til færgeløjet. Men var det en dag med blæst og byger, var der ikke så rart at være derude.

Når alle køretøjer holdt i en lang række på Bregninge gade - deltagerne var fordelt - blev der gjort tegn til afgang. Valdemar Lolks vogn kørte forrest og havde lærer Kirkedal Mortensens familie med.

Ruten til udflugtsmålet var forskellig og kunne for eksempel gå gennem Vornæs, over Dæmningen og Ny Gesinge til Skovballe.

Bortset fra et enkelt spand af mælkekuskens heste, så var de fleste ivrige efter at komme frem og kunne endda være svære at holde tilbage. Christian Møller i Horse Skov måtte somme tider finde en græsmark indenfor et hegn, hvor han kunne lade sine to Nordbagger få luft og strække ud nogle omgange, da de ellers ville trave helt tæt op mod bagenden på den forankørende vogn - de ville fremad!

Vel ankommen til Skovballe steg alle pasagerer af, kroen blev taget i besiddelse og omgivelserne set efter, om noget var forandret siden sidst. De voksne drak en kop eftermiddagskaffe, og der vankede nok også en sodavand til børnene.

Der blev foranstaltet forskellige sanglege. »To mand frem for en enke« samt leget »Skjul«, alt efter de forskellige aldersgrupper.

En fast tradition gennem mange år var, at Jens Hansen i Bregninge (tidl. gårdmand i Bjernemark, enkemand og barnløs) gav 2 kroner til årets udflugt. For disse penge blev der indkøbt 200 stk. 1-øres flødekarameletter i kroens kiosk. De blev fordelt blandt børnene, og på lærer Kirkedal Mortensens opfordring blev der råbt et højt hurra for Jens Hansen.

De voksne fordrev tiden med indbyrdes snak og enkelte besøg i byen hos gamle bekendte samt en tur til stranden.

Den friske luft og tumlen rundt i have og skov gav god appetit til den medbragte aftensmad fra skotøjsæsken.

Ud på aftenen, da alle var trætte, blev der spændt for, vognene kørte frem, blev læsset, og man rullede hjemad i mere spredt orden.

En god udflugtsdag var til ende!

Om skoleudflugterne fra Lundby skole fortæller Ella Pytlick, f. Pedersen, fra Nørreskov vedrørende årene 1923-30 og hendes søn, Bent, for årene 1943-50:

Omkring 1920 begyndte man med skoleudflugter ved Lundby skole. På dette tidspunkt var lærer Mathorne og lærerinde frk. Jeppesen hele lærerstaben på skolen. I begyndelsen gik turen til Bregninge Bakker, senere til Vemmenæs Kro. Men Skovballe Kro blev det foretrukne udflugtsmål blandt andet på grund af den store have, hvor børnene kunne lege fredeligt.

Og Bent fortæller videre:

Omkring 1930 blev det Arne Toftegaard og frk. Ane Simonsen, der udgjorde lærerstaben ved Lundby skole. Det var så dem, der sammen med nogle forældre planlagde turen. På selve dagen samledes man i skolegården, hvor gårdmændene kom kørende med deres flotte vogne. I dagens anledning var vognene pudsede og polerede, seletøjet sværtet, og hestene var blevet striglet, børstet og pyntet op. Så det var et smukt syn, der mødte én.

Der var vogne af forskellig slags. Jeg kan for eksempel nævne Niels Mortensen med charabanc - en vogn med to bænke langs siderne. »Skaarup«-Hansen, som han blev kaldt, der kørte i jumpe - et tohjulet køretøj med to sæder på langs ad køreretningen. Holger Larsen med en langvogn, som kunne have mange børn med. Selv om der var 20-30 vogne, skulle der jo megen plads til.

Vognene var pyntede med dannebrogsslag. I et par af vognene sad der spillemænd og spillede.

At køre ud gennem den smukke natur en solskinsdag er noget, man aldrig glemmer. Der blev ikke kørt samme vej hver gang. Nogle gange gik turen igennem Bjerreby,

Stjoul, Vårø og Søby til Skovballe. Andre gange blev der kørt igennem Strammelse og Vornæs Skov.

Vel ankommet til Skovballe Kro gik man igennem skoven ned til stranden, hvor børnene kunne lege »sisten«, »to mand frem for en enke« og andre lege.

Før spisningen stillede børnene op inde i krosalen, hvor man sang efter højskolesangbogen. Efter at der var spist, var der sanglege og dans, og ved ti-elleve-tiden begav man sig hjemad.

Skoleudflugter af denne art sluttede i 1955, og derefter var det helt andre muligheder, der blev taget i brug. Men dengang var det en stor oplevelse med de lokale ture, og disse står endnu tydeligt i erindringen hos mange af os.

Kjeld Hansen fra Grønnegade erindrer om sine skoleudflugter fra Troense skole i årene 1945-52:

Vores årlige udflugt gik i regelen til Grasten på Thurø, hvortil vi sejlede med »Helge«.

Et år fik lærer Johannes Lund den idé, at vi skulle få fisker Peder Vest fra Pilekrogen til at sejle os til Tankefuld med sin motorbåd. 2 bundgarnsjoller foruden et par joller mere blev lastet med ca. 20 børn samt lærerinde frk. Margrethe Pedersen, lærer Johannes Lund og fru Jonna Vest. Og hele arrangementet blev af motorbåden bugseret op gennem Svendborgsund og tilbage igen. Så vidt det vides, var der ingen forældre med. Der var nok heller ingen, der spekulerede på det farlige i en sådan sejlads, da alle børnene kunne svømme, det havde lærer Lund lært dem ved badeturene til Bregninge Skov og den lille skov ved »Lodshuset«.

Jytte Munch, f. Andersen, tidligere elev i Troense skole fortæller fra sin skoletid dér 1946-51:

Skoleforløbet i Troense skole var dengang opdelt således, at eleverne gik 2 år i 1. og 2 år

i 2. klasse hos lærerinde frk. Margrethe Pedersen. Derefter 3 år i 3. klasse hos lærer Johannes Lund.

I 1950 var en skolerejse til København i sig selv noget ganske særligt, for skoleudflugterne plejede ikke at gå ret meget længere end til Vindebyøre, »Den lyse plet« i Nørreskoven, Grasten eller som det længste på cykel til Skaarup, hvor vi fik en rund Hesselager-is til 10 eller 15 øre.

Og når vi, der deltog i rejsen, tænker tilbage på oplevelsen, får den også et historisk skær, fordi vi som nogle af de sidste 200.000 børn boede på fregatten »Jylland« ved Islands Brygge, hvor den efter reparation på Holmen blev brugt som vandrerhjem og logiskib for provinsens skolebørn, inden den blev slæbt til Ebeltoft, hvor den i dag ligger som et flot gennemrestaureret museumsskib.

Fra Troense sejlede vi med sundfartens »Helge« til Svendborg, kørte derefter med toget fra Svendborg banegård til færgeløbet i Nyborg. Her gik vi ombord på Storebæltfærgen, og i Korsør steg vi på toget, som kørte os til Københavns hovedbanegård, hvorfra vi så igen spadserede det sidste stykke til fregatten »Jylland«.

Kufferter eller sportstasker havde vi ikke, - nej, vi havde vores skoletasker og måske en pakke ved siden af med noget af vores tøj.

På fregatten sov vi i hængekøjer i to etager, og det var absolut ikke kedeligt. Lærerne havde vist heller ikke dengang rigtig styr på deres elever. Varmt bad fik vi ikke under opholdet på fregatten, højst en klatvask i koldt vand ved lange stålvaske på fregattens dæk.

Det eneste kedelige ved turen var - som vi husker det - maden, som absolut ikke var noget at skrive hjem om. Vi fik, som noget af det første, serveret boghvedegrød, og det opfattede de fleste af os som en fornærmelse - bare fordi vi var fra Fyn! Dog ikke Ragna, som elskede boghvedegrød, så hun fik indtil flere portioner. Madpakkerne, som vi hver dag

Elever fra Troense Skole i Zoologisk Have, København, maj 1950:

Forreste række fra venstre: Lærer Johs. Lund, den kvindelige guide, John Hansen, Karl Thomsen, Johannes Berg, Frede Sørensen, Anders Fallentin, Knud Erik Eldow, Erik Gammelgaard, Frede Bruun, Ivan Pedersen (Salomon), Kjeld Hansen, lærerinde frk. Margrethe Pedersen, Heine Hansen.

Bageste række fra venstre: Karen Jensen, Ruth Pedersen (g. Jensen), Hanne Hansen (g. Rohde), Jytte Andersen (g. Munch), Ellen Rasmussen (g. Ulvedal), Hanne Christensen (Husman), Ragna Holm.

*Deltagerne i 50-års jubilæet samlet i gården bag den gamle Troense skole:
Forreste række, siddende, fra venstre: Jytte Munch, Karen Jensen, Simon Madsen, Anny Hansen.
Midterste række, stående, fra venstre: Leif Weiskvist, Frede Sørensen, Hanne Husman,
Hanne Rohde, Ulla Nielsen, Ragna Holm, Ellen Hansen, Meta Rasmussen, Ib Rasmussen,
Ib Jansen.
Bageste række, stående, fra venstre: Aage Vogn, Anders Fallentin, Karl Thomsen, Ivan
Salomon, Kjeld Hansen, Alan Havsteen-Mikkelsen, Tage Bruun.*

hentede i byen, inden vi tog på tur, var meget flade, og slet ikke som mors derhjemme.

Ved skolerejsen til København fra d. 9.-12. maj 1950 var der arrangeret besøg på Thorvaldsens Museum, Københavns Domkirke, Glyptoteket, bryggeriet Carlsberg, hvor vi fik alle de sodavand, vi kunne drikke samt et lille emblem med en elefant. Vi besøgte desuden Zoologisk Have, Tivoli og endelig var vi på kanalfart.

Alle deltagere husker tydeligt, at opholdet i Tivoli blev afkortet. Vi elever havde en aftale med lærerne om, at vi skulle mødes ved indgangen hver time. Men desværre var der nogle af pigerne, der ikke havde hørt rådhusklokkerne - eller måske været optaget af noget andet. Men der var ingen pardon, vi måtte alle pænt følge med om bord på fregatten et par timer tidligere end planlagt. Der må absolut have været megen tumult under dæk den aften.

Det skal lige bemærkes, at det jo ikke dengang var almindeligt, at alle havde sit eget armbåndsur, derfor blev rådhusklokkerne brugt som det ur, alle skulle rette sig efter. Den gang fik vi - hvis vi var heldige - et armbåndsur i konfirmationsgave eller også blev pengegaverne brugt til indkøb af et sådant.

På turene rundt i København blev vi guidet af en kvindelig guide, men ingen af deltagerne kan huske, hvor meget vi kørte i sportvogn, eller om vi måtte spadsere byen rundt. Derimod husker alle den lille købmand, som lå tæt ved fregatten »Jylland«, og hvis lager af gule ærter var tømt, da vi forlod København. De gule ærter blev brugt som skyts i pusterør. Frede Sørensen viser stolt sit pusterør frem på billedet i Zoologisk Have.

Efterskrift:

Under arbejdet med erindringen af skolerejsen fandt man ud af, at nogle af eleverne fra Troense skole kunne fejre 50 års jubilæum i år 2002.

De gamle skoleprotokoller blev fundet frem på Sundhøjskolen, og så begyndte eftersøgningen af skolekammeraterne. Det var nu slet ikke så let at finde ud af, hvem der skulle inviteres til sådan et jubilæum. Problemet blev løst ved, at også naboårgangene blev inviteret med, da vi som nævnt gik flere år i samme klasse.

Det blev en utrolig dejlig oplevelse for alle. Elever med ægtefæller mødtes til velkomst i den gamle skolegård, hvor der blev fotograferet - se billede. Dagen gik med genopfriskning af skoletiden, eftermiddagskaffe og middag, og jeg kan fortælle, at det ikke var kedeligt. Lærere og elever »fik ikke for lidt«. Der blev kærligt genopfrisket øgenavne, særheder, drengestreger og pudsige oplevelser.

Der blev uddelt knus og tak til initiativtagerne, som til gengæld lovede, at der nok skulle blive kaldt til samling igen, for vi blev jo slet ikke »færdige med hinanden«!

Der savnes desværre erindringer fra Bjerreby og Vemmenæs skoledistrikter, men vi håber, at ovenstående indlæg kan inspirere nye fortællere. De skal da være meget velkomne til at komme med bidrag af gode oplevelser og billeder fra egne skoleudflugter. Så kan de komme til at supplere denne gode samling.